

ROMÂNIA
INSTITUTUL
NAȚIONAL
DE STATISTICĂ

DIRECȚIA JUDEȚEANĂ DE STATISTICĂ IAȘI

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 69, Iași

Tel: 0232/210277

Fax: 0232/222252

Email: tele@iasi.insse.ro

Aspecte statistice privind îmbătrânirea demografică

Dr. Ciprian IFTIMOAEI

Lector asociat Sociologie UAIC

Director executiv adjunct DJS Iași

0740022975

Ciprian.Iftimoaei@iasi.insse.ro

Definirea conceptului de “îmbătrânire demografică”

- Sociologii și demografii operaționalizează conceptul de “îmbătrânire demografică” în creșterea ponderii populației vârstnice (65 de ani și peste) în populația totală (Rotariu, 2009; Netedu, 2016; 2017; Jemna, 2017).
- Îmbătrânirea demografică nu trebuie confundată cu “îmbătrânirea biologică” sau “îmbătrânirea psihologică”, care se referă la îmbătrânirea organismului uman, însoțită sau nu de degradarea proceselor și funcțiilor psihice (gândire, memorie, atenție, concentrare, rezistență la stres etc.), ca urmare a înaintării în vârstă a unei persoane sau grup de persoane.
- Îmbătrânirea demografică se referă la modificarea structurii populației pe vârste în favoarea vârstelor înaintate (65 de ani și peste – “vârsta a treia”) ca pondere în populația totală, în detrimentul vârstelor tinere, ca tendință fermă și de lungă durată.
- Cele mai “îmbătrânite” populații din lume sunt cele din țări ca Japonia (peste 20% vârstnici), SUA, Rusia, Italia, Germania. Europa este cel mai îmbătrânit continent.

Constatări ale Adunării Mondiale asupra îmbătrânirii populației (1982, 2002)

- În 1982 are loc la Viena prima Adunare Mondială asupra Îmbătrânirii. În 1991 sunt promulgate cele "Osprezece principii ale Națiunilor Unite pentru persoanele în vârstă", iar în 1992 Adunarea Generală adoptă "Proclamația asupra îmbătrânirii".
- A doua Adunare Mondială asupra îmbătrânirii s-a ținut la Madrid între 8 și 12 aprilie 2002, unde s-a adoptat un "Plan de acțiune internațional revizuit asupra îmbătrânirii". În raportul Adunării de la Madrid sunt formulate următoarele concluzii:
 - 1) Îmbătrânirea populației este un fenomen fără precedent, care nu a avut echivalent în istorie (în 2050 ponderea vârstnicilor o va depăși pe cea a tinerilor);
 - 2) Îmbătrânirea populației este un fenomen universal;
 - 3) Îmbătrânirea populației este un fenomen de mare întindere;
 - 4) Îmbătrânirea populației este un fenomen durabil (de la 8% în 1950, ponderea vârstnicilor de 60 de ani și peste a urcat la 10% în anul 2000 și va ajunge la 21% în 2050).

Câteva precizări metodologice

- În descrierea procesului de îmbătrânire demografică se dorește marcarea unor momente ale traiectoriei acestuia, prin privilegierea valorilor rotunde ale unor indicatori. De exemplu, s-a urmărit definirea momentului în care, în cadrul unei populații, puteam vorbi despre o “vârstă a treia”.
- Laslett și Paillat (1999) propun ca moment definitiv pentru vârsta a treia perioada în care se îndeplinesc câteva condiții:
 - 1) raportul dintre supraviețuitorii la 70 de ani și cei la 25 de ani (“indicele Laslett”) să depășească valoarea de 0,5, ceea ce ar corespunde unei speranțe de viață la 70 de ani de 10 ani;
 - 2) ponderea persoanelor de 65 ani și peste să fie de cel puțin 10%.
- Cf. Eggericks și Tabutin (2001), începutul procesului de îmbătrânire demografică este atunci când populația de 65 de ani și peste atinge pragul de 5% din efectivul total al populației și se încheie când ajunge la peste 20%.

Mecanismele îmbătrânirii demografice

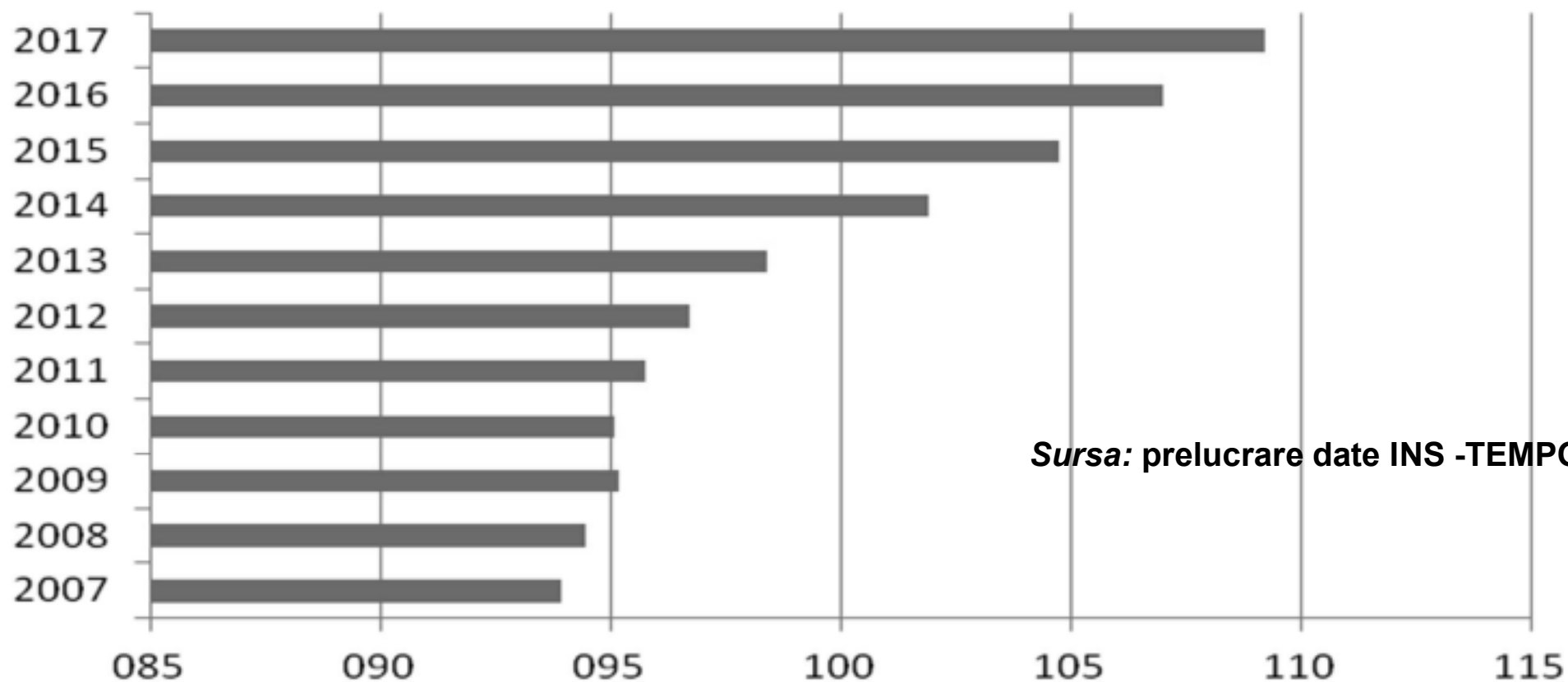
- Fenomenul îmbătrânirii demografice este influențat de trei factori determinanți:
 - 1) *scăderea mortalității/creșterea speranței medii de viață la naștere;*
 - 2) *scăderea natalității/fertilității;*
 - 3) *migrația.*
- Dacă analizăm structura pe categorii de vârstă a emigranților, observăm că ponderea cea mai importantă este reprezentată de persoanele din grupa de vârstă 20-29 ani și din grupa 30-39 ani.
- Migrația ridicată în rândul tinerilor va avea ca efecte apariția de probleme importante la nivelul pieței forței de muncă și a sistemului de pensii în următorii ani. De asemenea, ia amploare și fenomenul îmbătrânirii demografice datorită schimbărilor în structură pe grupe de vârstă a populației.

Indicatorii îmbătrânirii demografice: România, Franța, UE

Indicatori ai îmbătrânirii demografice	ROMÂNIA	FRANȚA	UE
Pondere populație tânără $P_t = (P_{0-14 \text{ ani}}/P) * 100$	15,56	18,32	15,57
Pondere populație adultă $P_a = (P_{15-64 \text{ ani}}/P) * 100$	66,64	62,48	64,98
Pondere populație vârstnică $P_v = (P_{65 \text{ ani-}}/P) * 100$	17,79	19,19	19,44
Indicele îmbătrânirii demografice $\hat{l}i_d = (P_{65 \text{ ani-}} / P_{0-14 \text{ ani}}) * 100$	114,34	104,74	124,78
Raportul de dependență demografică $RD = [(P_{0-14 \text{ ani}} + P_{65 \text{ ani-}}) / P_{15-64 \text{ ani}}] * 100$	50,05	60,04	53,89
Îmbătrânirea populației active $\hat{l}i_{pa} = (P_{50-64 \text{ ani}} / P_{15-64 \text{ ani}}) * 100$	41	41,55	42,37
Îmbătrânirea vârstnicilor $\hat{l}i_{pv} = P_{75-85 \text{ ani}} / P_{65 \text{ ani-}} * 100$	45,17	47,51	47,89

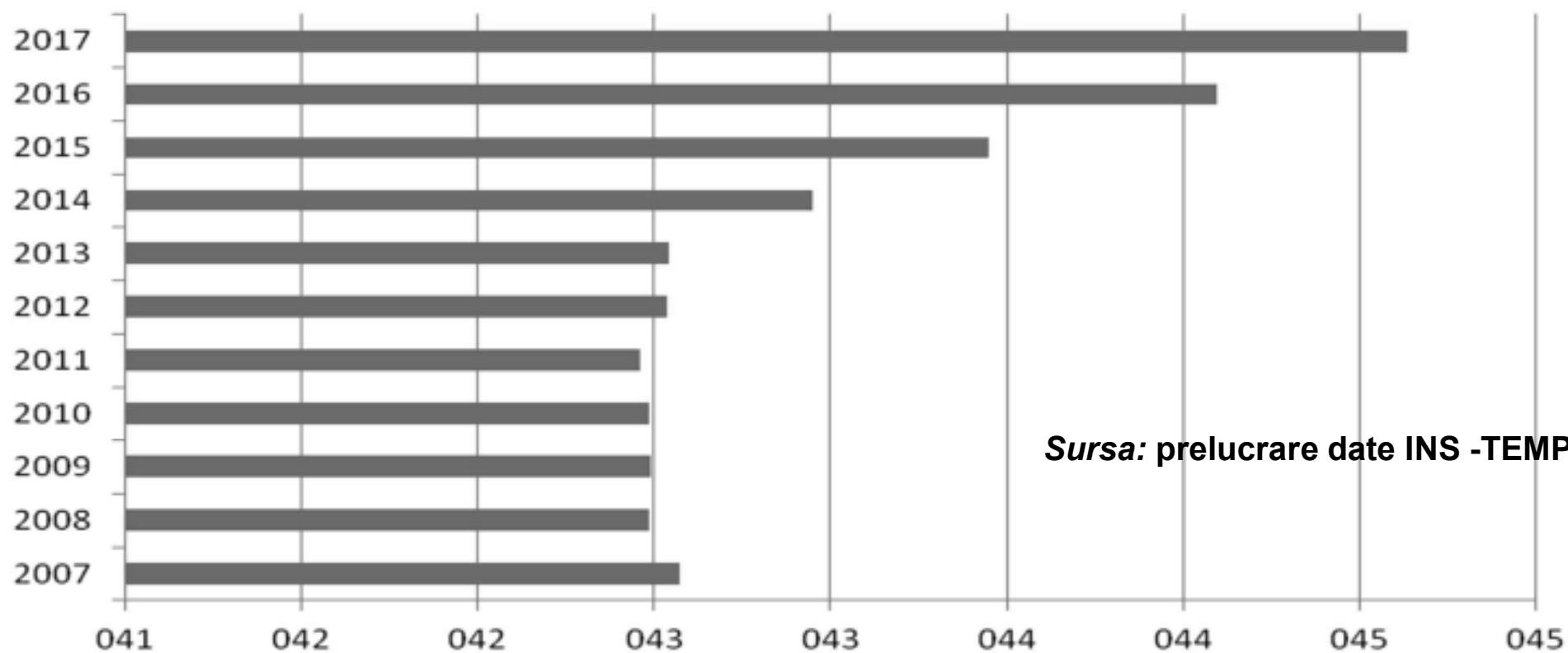
Evoluția indicelui îmbătrânirii demografice în România, în perioada 2007-2017

Fig. 2 Indicele îmbătrânirii demografice în România

Evoluția raportului de dependență demografică în România, în perioada 2007-2017

Fig.3 Raportul de dependență demografică în România

Statistici privind populația vârstnică din România

- La 1 ianuarie 2018, persoanele în vârstă de 65 de ani și peste erau în România în număr de 3.559.957 reprezentând 18% din populația rezidentă a țării (19.523.621).
- Dintre vârstnicii existenți bărbații însumau 1.433.412 (15% din totalul bărbaților rezidenți în România de 9.543.228 persoane), iar femeile 2.117.495 (21% din totalul femeilor rezidente în România de 9.980.393 persoane).
- În plan teritorial, regiunea cu cei mai numeroși vârstnici, raportat la totalul populației rezidente sunt Sud-Muntenia și Sud-Vest-Oltenia (peste 20% din total), urmate de Nord-Est (17,8%), Centru (17,7%) și Nord Vest (17%), cea mai “tânără” fiind regiunea București-Ilfov (15,9%).

Vârsta mediană și vârsta medie a populației rezidente din România la 1 ianuarie 2018

Vârsta mediană a populației rezidente la 1 ianuarie 2018

- ani -

Anul	Uniunea Europeană	România
2003	38,9	35,3
2017	42,8	41,8
2018	-	42,2

Vârsta medie a populației rezidente la 1 ianuarie 2018

- ani -

Anul	Uniunea Europeană	România
2003	39,8	37,8
2017	42,5	41,7
2018	-	41,9

Statistici privind populația vârstnică din România

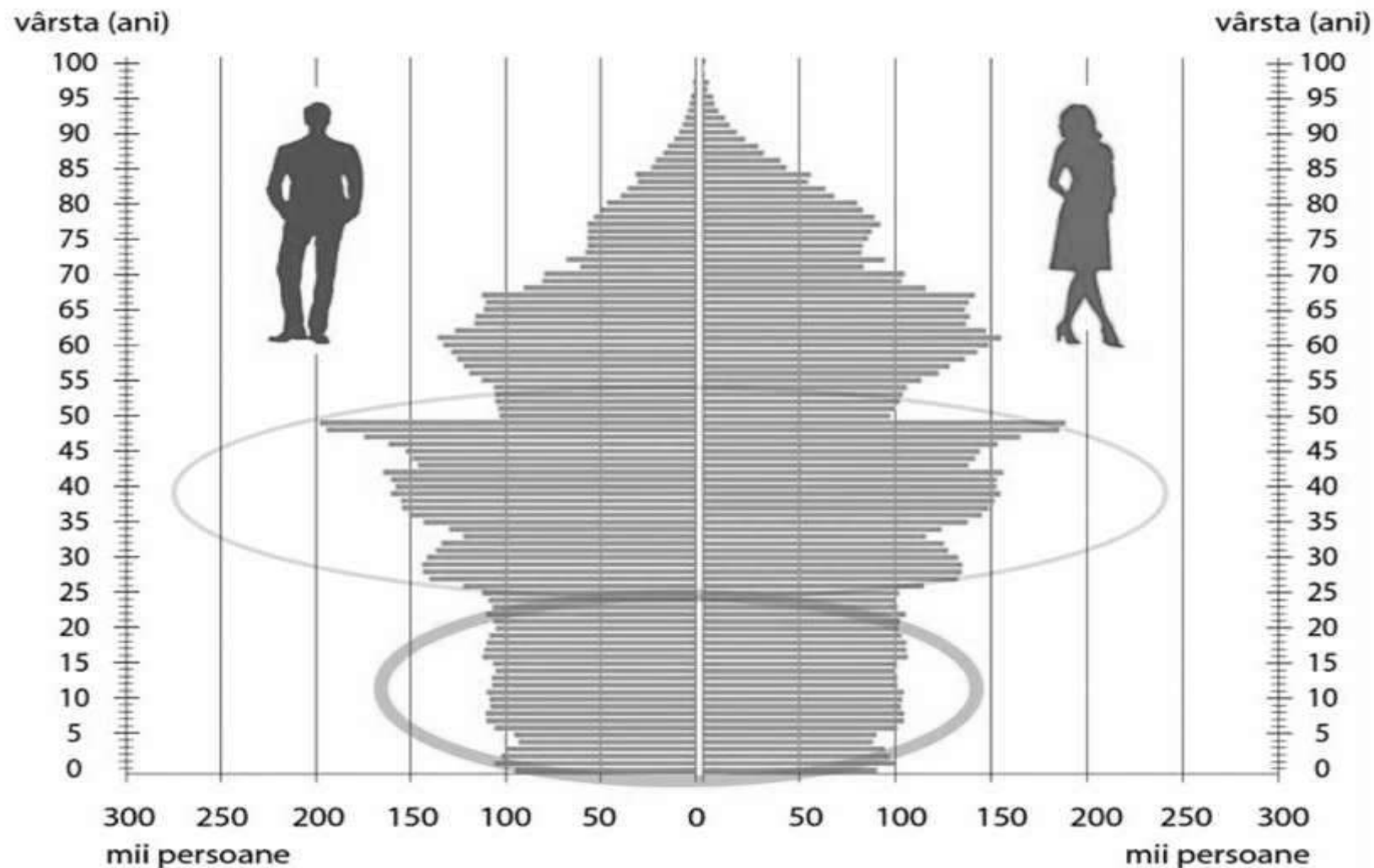
- Indicele de îmbătrânire demografică a populației rezidente la 1 ianuarie 2018 a fost de 116.9 persoane vârstnice la 100 persoane tinere.
- Structura gospodăriilor realizată în funcție de statutul ocupațional al capului gospodăriei arată că cele mai numeroase categorii sunt cele de pensionari (43,9%) și de salariați (38,4).
- Structura după vârsta capului gospodăriei plasează pe locul doi gospodăriile conduse de cele cu cap de gospodărie în vârstă de 65 ani și peste (34,6%), pe primul loc plasându-se cele în vârstă de 25-49 ani (36,8%).
- În anul 2017, din totalul de 5.228 mii de pensionari 3.971 mii erau pensionari de asigurări sociale pentru limita de vârstă.

Ponderea persoanelor vârstnice în județele regiunii de Nord-Est

- În România, cf. datelor INS valabile la 1.01.2018, erau **3.495.629 persoane vârstnice** (65 de ani și peste) din populația stabilă de 19.644.350 persoane, ceea ce reprezintă **17,79%**.
- Cel mai "îmbătrânit" județ din regiunea de dezvoltare Nord-Est este județul **Neamț (20,31% vârstnici)**, iar cel mai puțin îmbătrânit este județul **Iași (15,01% vârstnici)**.

Regiune/ județ	Efectiv populație totală	Efectiv populație vârstnică	Procent în populația totală (%)
Reg. N-E	3.238.910	1.566.665	17,49
Bacău	595.455	107.234	18%
Botoșani	390.354	72.871	18,66
Iași	789.901	118.617	15,01
Neamț	451.383	91.696	20,31
Suceava	627.494	106.630	16,99
Vaslui	384.323	69.617	18,11

Populația rezidentă a României la 1 ianuarie 2017 (date provizorii)

TOTAL = 19.638.309 persoane

Raportul de dependență demografică în România

estimări ale ONU (1950-2060)

Sursa: UN World Populations Prospect (Perspectivele populației mondiale ONU): Ediția revizuită din anul 2012 (date din 1950 până în 2010, bazate pe estimările ONU, proiecții bazate pe variante medii de fertilitate).

Raportul de dependență demografică a fost relativ stabil și s-a situat la o medie de aproximativ 75 între 1950 și 1990. Între 1990 și 2010, acest raport a scăzut la 55, datorită populației numeroase născute după anii 1960, care a intrat în rândul persoanelor în vârstă de muncă¹. Această evoluție a reprezentat un important pas înainte pentru economia României.

Tendința în ceea ce privește raportul de dependență demografică se inversează drastic și se preconizează că va ajunge la 100 până în anul 2055, după cum se prezintă în figura de mai jos. Acest fenomen este cauzat de scăderea continuă a ratei de fertilitate începând cu anii 1970, care s-a accelerat în anii 1990, a fluxurilor puternice de migrație în ultima decadă, precum și a unei tendințe pozitive de mai multe decenii de creștere a speranței de viață.

Consecințele sociale și economice ale îmbătrânirii demografice

- **Efectele îmbătrânirii demografice asupra sistemelor de pensii:** sistemul de pensii contributiv de tipul *pay-as-you-go* versus sistemul de pensii prin capitalizare de tipul *fully funded pensions* etc.
- **Soluții:**
 - scăderea pensiilor;
 - mărirea contribuției salariaților la fondul de pensii;
 - ridicarea vârstei de pensionare;
 - egalizarea vârstei de pensionare (aceeași pentru femei și bărbați);
 - creșterea ratei de ocupare a populației cu vârstă de muncă, în special a populației feminine care are speranța de viață mai mare decât cea a bărbaților;
 - acceptarea unui aflux de persoane străine (imigranți) cu vârstă de muncă.
- **Efectele îmbătrânirii demografice asupra sistemelor sociale și de sănătate:** creșterea costurilor cu serviciile sociale, psihologice, medicale etc.